

A World Wide Web használata Nagy-Britannia felsőoktatási könyvtáraiban

A World Wide Web szerverek száma 1993 áprilisától 1994 májusáig 62-ről 1248-ra emelkedett a világon.

A brit felsőoktatási könyvtárak, közkönyvtárak és szakkönyvtárak körében végzett, interjúkkal megerősített kérdőíves felmérés során a válaszadó 74 felsőoktatási könyvtár közül 55 említette a WWW használatát, bizonyítva ezzel fontosságát az információs rendszerek között.

A WWW aktív használata, azaz HTML- (HyperText Markup Language) lapok építése lényegében ezekre a felsőoktatási könyvtárakra korlátozódik, míg a passzív használat más könyvtárakra is kiterjed, hiszen 94 válaszadó közkönyvtárból 3, a 37 szakkönyvtár közül 9 említette.

A WWW aktív használata szerint csoportosíthatók a könyvtárak. A csoportosítás szempontjai: a saját címlap (home page) megléte, HTML formátumban nyújtott helyi információ, HTTP- (HyperText Transfer Protocol) kapcsolatok más Web-szerverekhez, továbbá hogy az egyetemi WWW szerver kínál-e kapcsolatot a helyi könyvtári Gopher szerverhez, és biztosít-e telnetes elérést az OPAC-hoz.

Öt könyvtár rendelkezik önálló címlappal, és a külső információforrások mellett sok helyi információval. Tíz egyetemi városban van olyan szerver, amely a fentiekől csak a helyi információk kisebb számában marad el. Tizenhárom könyvtár szervere nem mutat rá külső információforrásokra. Három könyvtárban nincs helyi információ.

Nincs saját címlapja, de van Gopher szervere 14 egyetemnek. Telnetes elérés van 11 könyvtárhoz.

Néhány egyetemen a WWW szerverek az egyetemi számítóközpontok felügyelete alatt és/vagy a teljes campust behálózó információs rendszer, a CWIS (campus-wide information

server) részeként működnek. Az ún. új egyetemen egyszerűsíti a helyzetet, hogy a számítóközpontok és a könyvtár integrációja itt a legmarkánsabb.

Központi szerepe van az OPAC-ok HTTP-elérésének. Ez legtöbbször telnetes, és független a Weben való navigációtól, de néhány esetben valódi HTTP-kapcsolat jön létre, amely lehetővé teszi a felhasználóknak, hogy az OPAC-ban parancsainak ismerete nélkül is tudjanak keresni.

A *Loughborough Egyetem Pilkington Könyvtárában* az OPAC szállítójával, a BLCMP-vel közösen kifejlesztett rendszerben a címlapról mind hagyományos telnetes hívás, mind kísérleti WWW OPAC választható.

A *Surrey Egyetemen* a *George Edwards Könyvtár* alaprajzot ad a könyvtár emeleteiről. Az ezeken található színes pontokra rákattintva az adott területről kapunk információt.

A *Bathi Egyetemi Könyvtár* lehetővé tette, hogy a folyóiratok címeire végzett keresés nyomán kapott listára egyszerűen rákattintva kapjuk meg egy-egy folyóirat részletes adatait. Hasonló rendszer működik a *North London Egyetemen* is, de itt a kereséshez Boole-operátorokat is használhatunk.

Az *Edinburghi Egyetem* WWW-lapjait WAIS-zel is kereshetővé tette.

A *Westminsteri Egyetem* szerverén kommentárokat írhatunk a látottakhoz, és háttérünkre, az általunk használt eszközökre stb. vonatkozó kérdőívet is kínál.

/FURNER-HINES, J.-WILLETT, P.: The use of the World-Wide Web in UK academic libraries. = *Aslib Proceedings*, 47. köt. 1. sz. 1995. p. 23-32./

(Koltay Tibor)

A CD-ROM mint közvetítő médium egy szervezetben

Az üzleti világban a legtöbb információs menedzsernek arra van szüksége, hogy csaknem azonnal hozzáférhessen nagy mennyiségű információhoz. Az elfoglalt vezetőknek nincs arra idejük, hogy a könyvtárban dokumentumokat keressenek meg, majd tanulmányozzák azokat. Kérdéseikre tömör, könnyen érthető, jól szerkesztett válaszokat várnak. Nem valószínű, hogy olyan drága CD-ROM adatbázisokat szereznek be, amelyeket csak

alkalmanként használnak, inkább olyanokat, amelyek a cég szempontjából fontosak, időszerűek, relevánsak.

Az információs menedzsereknek mások által rögzített tudásra, ismeretekre van szükségük, s ezt úgy lehet legkönnyebben megtalálni, ha tudják, kit kell megkérdezni. A könyvtárosok kezdetől fogva foglalkoznak a rögzített tudással, de a mai üzleti döntéseket olyan gyorsan hozzák, hogy

nincs idő az ismeretek rögzítésére, katalogizálására és visszakeresésére. Ebből a szempontból megvan annak a veszélye, hogy a CD-ROM-hordozót (a könyvhöz hasonlóan) nem mindig friss információk forrásának tekintsék.

A CD-ROM közvetítő médium. Nem maga a CD-ROM fontos, hanem az információ, amit tartalmaz, s az a mód, ahogyan azt elrendezik és hozzáférhetővé teszik. Világunkban, ahol a rögzített ismeretek mennyisége minden néhány évben megduplázódik, növekszik az igény a szervezetek információs problémáinak megoldására.

A CD-ROM legfőbb előnye tárolási kapacitása és hordozhatósága. Akár 6 PC merevlemezének a tartalmát is be lehet tölteni egy CD-ROM-ra, azután ezt használhatják a PC-k addigi felhasználói.

Egy szervezetnek a tudásbázisa az alkalmazottak fejében van, és ezt papíron, vagy esetleg PC-n (amíg meg nem telik a merevlemez) rögzíthetik. Az igazi érték azonban, hogy az információt hogyan lehet tudássá változtatni, továbbra is az alkalmazottak fejében marad. Azok a „karcsúsító” programok, amelyek a dolgozók számának csökkentésére törekednek, ritkán számolnak az ebből származó tudásvesztéssel. Ha esetleg gondolnak is erre, keveseknek van elképzelésük arról, hogyan lehet ezt a tudást megőrizni.

Akiknek nincs gyakorlatuk az ismeretek rendszerezésében és visszakeresésében (a hivatali dolgozók többsége ebbe a kategóriába tartozik), ritkán ismerik fel, hogy az a tudás, amelyet ők rögzítenek, milyen nagy érték lehet a szervezet többi dolgozója számára. Hatékony rendszerek ott szerveződnek, ahol hatékony személy dolgozik, az ő távozásával a rendszer is megsemmisül. Kell lennie egy jobb módnak a hivatali munkában, mint ami a dolgozók memóriájától és gyakorlatától függ.

Az információ tárolását és keresését általában nem tekintik értéknövelő tevékenységnek. Ennek az értékét úgy szemléltethetjük a legjobban, ha addig ismeretlen információforrásokat teszünk hozzáférhetővé, és megnöveljük értéküket úgy, hogy a vállalat szempontjai szerint formáljuk át őket. A CD-ROM segítségével túlléphetjük az egyes részlegek határait, mások számára is elérhetővé téve a meglévő adatokat.

A CD-ROM egyszersmind ideális publikációs médium, mivel könnyű aktualizálni, és csak az arra feljogosítottak változtathatnak a tartalmán, mégpedig csak új lemezen. Míg egy lemezen rögzítjük az összes adatot, azt is szabályozni lehet, hogy ki melyik részéhez férhet hozzá. Jobban elfogadható lesz egy ilyen program, ha tudják, hogy az egyik részleg nem láthatja a másik adatait.

A tárolás és a keresés egyre inkább automatikussá válik, így gyakorlatilag eltűnik az információközvetítő iránti igény. Szükség van azonban olyan információs szakemberre, aki képes koordinálni az információkat, amelyekre a szervezet működéséhez szükség van, s talán legfontosabb képességként el kell tudni juttatnia az információkat azokhoz, akik fel akarják használni őket.

Sokan úgy vélik, hogy a CD-ROM 10 év múlva eltűnik. Biztosan lesz azonban egy hatékonyabb digitális médium; a lényeg továbbra is a rögzített tudás hatékony rendszerezése, publikálása és terjesztése a vállalaton belül.

/BROWNE, M.: Open for business: CD-ROM as a distribution medium in the organization. = *Aslib Information*, 21. köt. 11–12. sz. 1993. p. 424–425./

(Murányi Péter)

Az Encyclopaedia Britannica CD-ROM-on

Egyetlen CD tartalmazza az *Encyclopaedia Britannica* mind a 44 millió szavát és a *Merriam-Webster's Collegiate Dictionary and Collegiate Thesaurus*-át. A használatnak semmiféle parancsnyelvet nem kell megtanulnia, egyszerűen begépel a kifejezést a keresőmezőbe. Erre megjelenik a vonatkozó szócikkek listája, kiemelve a legfontosabbat. A kapcsolódó cikkek külön listán szerepelnek. A használatához egy 486-os PC, egy 4 MB RAM-os meghajtó, MS-DOS 5.0, MS Windows 3.1, egy CD-ROM drive és egy egér szükséges. Ára 1299 dollár.

/Advanced Technology Libraries, 23. köt. 9. sz. 1994. p. 4./

Multimédiás enciklopédia

A *McGraw-Hill Multimedia Encyclopedia of Science and Technology* egyetlen lemezen közöl 7300 szócikket 81 nagyobb témakörből. A szócikkek a nyomtatott, 20 kötetes változat 7. kiadásából (1992) származnak. A CD-n továbbá 105 000 szakkifejezés és 122 600 meghatározás található a *McGraw-Hill Dictionary of Scientific and Technical Terms*-ből. A szöveget 550 színes fénykép, rajz, térkép, ábra és 39 animációs egység, valamint 40 percnyi hanganyag egészíti ki.

/Information Retrieval and Library Automation, 30. köt. 3. sz. 1994. p. 4/

(P. I.)